

" ...

I. İptal İsteminin Gerekçesi:

Dava dilekçesinde öne sürülen iptal istemi gerekçesi şöyledir :

1 - Kanunun 1. maddesi ile değiştirilen 1581 sayılı Yasanın 4. maddesi ile Yönetim Kuruluna, Kooperatiflerde Kooperatif Müdürü veya vekili. Bölge Birliklerinde Bölge Müdürü veya vekili, Merkez Birliklerinde ise Tarım - Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ve T. C. Ziraat Bankası'na kendi mensupları arasından görevlendirilecek birer temsilci ve genel müdür veya vekilinin üye olması öngörülmektedir.

Kooperatif ve birlikler birer tüzelkişiliktir. Tüzelkişilerin en üst karar organı olan Yönetim Kurullarına üye ve ortaklarının seçilmesi gerekir.

Tayinle gelen kişilerin, bu tür tüzelkişilerin yönetim kurulunda üye olarak görev yapmasını demokratik kurallar, mülkiyet hakkı ve özel girişimde bulunma hakkı ile bağdaştırmak mümkün değildir.

Bu nedenle anılan madde hükmü Anayasamızın 2, 33, 35, 45, 48, 167 ve 171. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

2 - 3223 sayılı Kanunun 2. maddesi ile değiştirilen 5. maddesinin birinci fıkrasında; kooperatiflerde, bölge ve merkez birliklerinde işler.... ile Tarım - Orman ve Köyişleri Bakanlığı ve.... talimatlarına.... uygun olarak müdürlük, bölge müdürlüğü ve Genel Müdürlük tarafından yürütülür, hükmü getirilmektedir. Böylece kooperatif ve birlikler, idarenin talimatlarını yerine getirmek zorunda bırakılmakta ve bu kuruluşlar idarenin emrinde, adeta onun bir parçası haline sokulmaktadır. Bu antidemokratik bir hüküm olup, pek çok Anayasa hükmüne aykırı bir durum ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında Genel Müdür Tarım - Orman ve Köyişleri Bakanının teklifi üzerine ortak kararname ile Genel Müdür Muavinleri ile Bölge Müdürlerinin ise Genel Müdürün teklifi (ki Genel Müdürün tayin biçimi yukarıda arz edilmiştir) Merkez Birliği Yönetim Kurulunun görüşüne istinaden Tarım - Orman ve Köyişleri Bakanlığının onayı ile atanırlar, hükmü mevcuttur. Bu durumda bu görevlilerin tayininde Yönetim Kurulunun sadece görüşlerinin alınması ile yetinilmiş, asıl tasarruf imkanı Bakanlığa bırakılmıştır. Böylece Kooperatifler Bölge Birlikleri ve Merkez Birliği Bakanlığın talimatı ile bağımlı olarak ve Bakanlığın tayin edeceği kişilerle yönetilecektir. Bu suretle tamamıyla ortakların sermaye ve bağışlarıyla kurulmuş bulunan bu kuruluşlar, KİTlerden daha çok Devlete ve idareye bağımlı hale getirilmekte ve adeta karşılığında birşey verilmeden, ödenmeden devletleştirilmektedir.

Ayrıca 1163 sayılı Kanuna göre kurulup ortaklar tarafından yönetilen Esnaf ve Kefalet Kooperatifleri, Küçük Sanat Kooperatifleri, Pancar Ekiciler istihsal ve Satış Kooperatifleri (PANKO BİRLİK), Köy Kalkınma Kooperatifleri, istihlak Kooperatifleri ve Yapı Kooperatifleri gibi çok daha fazla sayıda Devlet ve KİTlerle kredi vs. gibi ilişkiler içinde bulunan kooperatiflerle, Devlet sadece Anayasaya göre haiz olduğu kontrol ve denetim ilişkisi itibarıyla ilgilenilmektedir. Böylece benzer nitelikte ve aynı biçimde faaliyet gösteren ve hatta aynı şahısların ortak oldukları aynı mahiyetteki müesseselere değişik muamele uygulanmakta ve eşitlik ilkesine aykırı bir durum ortaya konulmaktadır.

Öte yandan, yine aynı maddede memur tayin ve nakil yönetmeliğinin tasdikinin Tarım - Orman ve Köyişleri Bakanlığına verilmesi gibi hususların yer alması Devletin -idarenin- geniş müdahalesi anlamına gelmektedir.

Bahse konu madde hükmü, yukarıda arz etmeğe çalıştığımız Anayasaya aykırı hükümlerin yanısıra, kendi mantığına da ters ve birbiriyle çelişkili hususlar içermektedir. Örneğin maddenin yedinci fıkrasında, Genel Müdür Muavinliği görevine tayin edilenlerin bu müessesede geçecek hizmet süreleri emekliliklerine sayılır denmektedir. Kanuna göre aynı koşullarla tayin edilen Bölge Birlik Müdürleri bu statüye tabi değildirler. Bu eşitlik kavramına aykırı bir durumdur.

Yukarıdan beri arz etmeğe çalıştığımız veçhile, bu hükümde Anayasanın 2, 33, 35, 45, 48, 167. ve 171. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

3 - Yasanın 3. maddesi, bir ve ikinci maddeler konusunda arz etmeğe çalıştığımız Anayasaya aykırılığı, bu maddelerle olan ilişkisi nedeniyle, aynıyla ihtiva etmektedir.

Ayrıca bu maddenin son iki bendinde; bu maddede belirtilen nedenlerle boşalan Yönetim Kurulu ve denetçiliklerin yedeklerle doldurulmayanlarının yerlerine yeniler seçilip işe başlayıncaya kadar görev yapmak üzere geçici yönetim kurulu üyesi ve denetçi atanması öngörülmüş, böylece atanacaklarda kooperatife ortak olma şartının aranmayacağı ifade edilmiştir. Geçici dahi olsa, kooperatife ortak olmayan kişilerin Yönetim Kuruluna ve denetçiliğe atanması kadar demokratik kurallara ve pekçok Anayasa hükmüne aykırı bir uygulamayı göstermek mümkün değildir.

Bu nedenlerle Yasanın 3. Maddesi de Anayasanın 2, 33, 35, 45, 48, 167 ve 171. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

4 - Kanunun 4. maddesinde; "Kooperatif, bölge birlikleri ve Merkez Birliği örnek sözleşmeleri, ilgili kuruluşların da görüşü alınarak Tarım - Orman ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanır, Bakanlar Kurulunca kabul edilir... ana sözleşmelerde yapılacak değişiklikler de aynı usule tabidir..." hükmü yer almaktadır.

"Tüzelkişilik" kavramı, tüzüğü ve ana sözleşmeyi hazırlama, kabul etme ve değiştirme yetkisinin de bizzat kendisine ait olduğu kabul edilmesi gereken bir kavramdır. Tüzelkişiliğin organlarından olan "Genel Kurul", tüzük ve ana sözleşmeyi yapma ve değiştirme yetkisini haiz olmak durumundadır. Eğer yasalara uygun olmayan bir durum var ise, bunun yasal yollara başvuru olarak düzeltilmesini sağlamaktır, Devlete -idareye- düşen; yoksa bizzat tayin ve tespit etmek değil... aksini kabul etmek, Anayasamızda yer alan... demokratik... bir hukuk Devleti" (2. Mad.) şeklindeki niteliğe ters ve onunla bağdaşmayacak bir durumdur.

Bu madde de Anayasamızın 2, 33, 35, 45, 48, 167 ve 171. maddeleri hükümlerine aykırıdır, iptali gerekir.

5 - Yasanın 5. maddesinde yer alan Merkez Birliğinin, bağlı bulunduğu üst kuruluşu anlamak mümkün değildir. Burada muğlak bir ifade kullanılmıştır. Maksat ki genel yapışı itibariyle onu göstermektedir. Tarım - Orman ve Köyişleri Bakanlığı ise -bu hüküm- de idareye tam bağımlılığı göstereceği için antidemokratiktir.

Esas Sayısı : 1985/22
Karar Sayısı : 1987/2

Bu hükümde Anayasamızın 2, 33, 35, 45, 48, 167 ve 171. maddeleri hükümlerine aykırıdır, iptali gerekir.

6 - Yasanın 6. maddesi ile öngörülen Ek Madde 1. Ek Madde 2, Geçici Madde 8, Geçici Madde 9, Geçici Madde 10da Anayasaya aykırı hükümler ihtiva etmektedir.

Bu maddeler hükümleri de aynen diğer maddelerdeki, Anayasaya aykırılık özelliğine ya aynı nedenlerle ya benzer hükümler sevketmeler nedeniyle yada yukarıda incelenen diğer maddeleri ile olan mahiyet ilişkileri nedeniyle ortaya koymaktadırlar.

Bu maddelerde, Anayasamızın 2, 33, 35, 45, 48, 167 ve 171. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

7 - Yasanın 7. maddesinin de yukarıda arz edilen nedenlere olan bağlantısı nedeniyle iptali gerekir.

Sonuç ve istem:

Yukarıda sunulan nedenlerle 15 Haziran 1985 gün ve 18785 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7/6/1985 gün, 3223 sayılı, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren 237 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 1, 2, 3, 4, 5, 6, (bu maddenin kapsadığı Ek Madde 1. Ek Madde 2, Geçici Madde 8, Geçici Madde 9, Geçici Madde 10) ve 7. maddesi hükümlerinin Anayasamızın 2, 33, 35, 45, 48, 167 ve 171. maddeleri hükümlerine ve Genel Hukuk Prensiplerine aykırılıkları ve resen nazara alınacak nedenlerle iptaline karar buyrulmasını arz ve talep ederiz."